

VOKAALIHARMONIAN OMAKSUMINEN

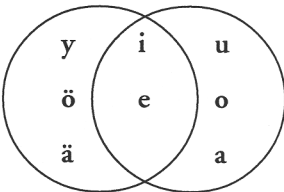
Anneli Lieko

Suomen kielen laitos, Helsingin yliopisto
anneli.lieko@helsinki.fi

Tässä tutkimuksessa yritettiin selvittää sekä spontaanin puheaineiston että testauksen avulla, miten vokaaliharmonia (VH) omaksutaan. Tulokset osoittavat, että pienet lapset tuottavat VH:n vastaisia sananmuotoja ja he erehtyvät joskus suffiksin vokaalin valinnassa. He myös ääntävät etu- ja takavokaalien lisäksi keskivokaaleja. Mitkään tietyt testisanojen vokaalikombinaatiot eivät osoittautuneet toisia huomattavasti helpommiksi tai vaikeammiksi. Selviä foneettisia tai fonologisia syitä VH:n vastaisiin muotoihin ei ollut mahdollista havaita, mutta vahva tendenssi näytti vallitsevan takavokaalien suuntaan. Vaikka VH helpottaa ääntämystä, se ei näytä olevan mikään synnynnäinen periaate, jonka lapset omaksuisivat ilman että heidän tarvitsisi prosessoida sitä. VH:n periaatteet siis opitaan.

Avainsanat: kielen omaksuminen, lapsenkieli, suomi, vokaaliharmonia

Suomen kielen vokaalisysteemiin kuuluu kahdeksan vokaalia: kolme takavokaalia, *a*, *o* ja *u*, sekä viisi etuvokaalia, *e*, *i*, *ä*, *y* ja *ö*. Näiden käyttöä rajoittaa vokaaliharmonia (tästä lähin VH), jonka periaatteet voidaan kuvata kahtena sääntönä.

1. Yhdessä yhdistämättömässä sanassa voi esiintyä vain taka- tai etuvokaaleja. Tämä tarkoittaa, että sellaiset sanat kuin esim. **matä*, **kökku* tai **sylvu* ovat mahdottomia. Etuvokaalit *e* ja *i* ovat VH:n kannalta neutraaleja ja voivat yhdistyä myös takavokaalien kanssa, esim: *mela*, *nenä*, *sika*, *minä*, *mekko*, *selviö*, *kirkko*, *sikiö*, *kehu-*, *kesy*, *vilu*, *liitty-* (radikaali VH).

2. Suffiksit mukautuvat sanavartalon etu/ taka-piirteen mukaan, esim. *maa+ssa*, *sää+ssä*, *puu+hun*, *pyy+hyn*, *velka+na*, *kiskaise+ma+lla*. Jos vartalossa on vain neutraaleja *i*- ja *e*-vokaaleja, suffiksit ovat etiset, esim. *kive+ä*, *keli+llä*, *peili+stä*, *nime+ssä*, *talo+pa*, *pöly+llä+hän* (suffiksaali VH). Suffikkeilla tarkoitetaan tässä nimenomaan tunnuksia, päätteitä ja liitteitä. Huomattava on, että VH:n koheesio ei päde taiputusparadigman yli. Tämä merkitsee sitä, että johdoksissa harmonialuokka saattaa vaihtua, esim.: *kivi* : *kive-* : *kive+ä*, *kive+llä*, mutta *kivi+kko*; *vetä+ä*, *vede+tään*, mutta *vet+o*; *itä+mä+ssä* mutta *it+u*, *liittä+ä* : *liite+tään*, mutta *liitt+o*, *keittä+ä* mutta *keitos*. Kaikissa näissä tapauksissa VH-luokka on muuttunut etisestä takaiseksi. (Ks. Itkonen, 1972, 1980; Karlsson, 1983; Wiik 1975.)

VH on hyvin vahva periaate. Vahvuus nä-

kyt ensinnäkin siten, että näihin sääntöihin on vain harvoja poikkeuksia; VH:n vastaisia muotoja esiintyy hyvin vähän. Näitä ovat partitiivimuodot sanoista *meri* ja *veri* (*mer-ta, verta*) sekä uudet lainasanat, jotka eivät ole vielä kokonaan mukautuneet suomen kielen fonologiseen systeemiin, esim. *vampyyri, konduktööri, analyysi, dynamiitti, psykologia, trottyyli, ödeema, hyeena, jury* jne. Samoin arkisessa puhekielessä ja slangissa on joitakin VH:ta noudattamattomia sanoja, esim. *Sörkka, föönata, lyssa, fyrkka*. Tällaisiin suffiksin vokaali valitaan yleensä viimeisen sanassa olevan sointuvokaalin mukaan. Kuitenkin *y* saattaa joskus jäädä vaikutuksesta, esim. *vohyymista*. VH:n periaatteiden vahvuus näkyy myös siten, että lainasanat pyrkivät suomalaisten puheessa ja kirjoituksessa noudattamaan sitä, esim. *debyttöi, dynamiitti, jury, Kökärissä, olumppialaiset, pölyesteri, poluesteri*.

Toisaalta erityisesti aivan viime aikoina on sekä lehdistössä että suomalaisten puheessa alkanut esiintyä yhä enemmän VH:n vastaisia tapauksia. Esimerkiksi suffiksivariantin valitseminen ei ole aivan säännönmukaista nykyään. Esimerkkejä. [Puhe oli hirmumyrsky Floydista, joka koetteli Amerikan rannikkoa.] *Samalla tietysti tarkkaillaan tulossa olevaa seuraavaa hurrikaania, Gertia*. (Helsingin Sanomat); *Westbön veistoksissä on pehmeitä muotoja* (Helsingin Sanomat); *Tuon ajan antisemitistisessä tieteellisessä keskustelussa* (radio); *Vasta-argumenttejäkin* (radio), *nominatiiveillä* (puhe). Voisikin kysyä, ovatko tällaiset tapaukset oireita VH:n periaatteiden degeneroitumisesta samaan tapaan kuin on merkkejä kvalitatiivisen astevaihtelun degeneroitumisesta (vrt. Yli-Vakkuri 1976).

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on Jorma Toivaisen (1997: 439) esittämä arvelu, että takavokaalinen kysymyspartikkeli lasten puheessa etuvokaalisissakin sanoissa

johtuisi vieraan kielen vaikutuksesta. Esimerkkinä hän mainitsee 2-vuotiaan lapsen puheesta ilmauksen *hyliteeko nyt* 'hyriseekö nyt (imuri)?'. Toivainen epäili, että a) lapset ovat käyttäneet itse keksimiään muotoja tai b) lapset ovat käyttäneet muotoja aikuisen mallin mukaan. Joka tapauksessa (c) syynä olisi vieras kieli, jota lapsi on kuullut.¹

Koska itselläni oli kuitenkin toisenlainen ajatus VH:n omaksumisesta ja käytöstä, halusin tutkia perusteellisemmin, miten suomalaislapset ylipäätään omaksuvat VH-säännöt. Tätä selvittelin kahdella tapaa. Ensinnäkin tarkastelin usean lapsen spontaanista puheesta koottua aineistoa saadakseni selville, missä iässä ensimmäinen ja toinen sääntö omaksutaan, toisin sanoen, käyttävätkö lapset VH:n vastaisia muotoja ja jos niin missä iässä ja minkälaisia. Toiseksi tein testin päiväkotilapsille nähdäkseni, olisiko mahdollista saada selville, millä periaatteilla lapset valitsevat sanojen taivutusmuotoihin suffiksin vokaalin VH:n vastaisissa (uusien lainasanojen tyyppisissä) tapauksissa.

Tutkimushypoteesini muotoilin seuraavasti: VH:n vastaiten muotojen ilmaantuminen lapsen puheeseen ei johdu vieraan kielen vaikutuksesta vaan kuuluu luonnollisena välivaiheena vokaalien paradigmaattisen ja syntagmaattisen systeemin vähittäiseen omaksumiseen. Ennen kuin systeemi on täysin hallussa, on nähtävissä luonnollinen epäröinnin jakso, jossa sääntöjen muodostus on käynnissä ja käytäntö horjuu. (Vrt. Lieko, 1998.)

¹ Kaksi samanlaista tapausta on kirjattuna myös Raija Kangassalon väitöskirjassa: 3:8 *pellenko?*, *vibreeväko?*. Ne ovat peräisin Ruotsissa asuvien suomalaislasten puheesta (Kangassalo 1995: 209).

MITÄ VH:N OMAKSUMISESTA VOI SANOA SPONTAANIN PUHEAINEISTON PERUSTEELLA

Kahdeksalta lapselta tarkasteltavanani olleen aineiston² perusteella näkyy selvästi, että yksikielisiksi kasvavien lasten spontaanissa puheessa esiintyy VH:n vastaisia sanoja. Siis myös yksikieliset lapset, jotka eivät ole kuulleet vierasta kieltä, muodostavat sananmuotoja, jotka rikkovat VH:n periaatteita. Aineisto osoittaa ensinnäkin, että hyvin varhain, ennen kahden vuoden ikää, vokaalien tuotto on ylipäättään horjuvaa ja että suomalaiset ummikkolapset eivät aina noudata VH-sääntöjä. Yhden lapsen, Elinan, puheesta kootusta laajasta aineistosta, joka koostuu useista kymmenistä tuhansista sanoista, löytyi noin 60 tällaista VH-sääntöjen vastaista sananmuotoa; muista lapsenkielen aineistoista olen löytänyt näille havainnoilleni lisätukea.

Tapaukset edustivat erilaisia tyyppjä:

Oli sanoja, joissa ensi tavussa on etuvokaali ja jälkimmäisessä tavussa takavokaali odotuksenmukaisen etuvokaalin sijasta, esim. Elina 1;6 *poi täälä* 'pois täältä', 1;8 *minu tämmo* 'minulle tämmönen', 2;2 *hyypita* 'hyppiä', 2;3 *syönu* 'syönyt', 3;2 *kyykuillee* 'kyykkysilleen', 3;8 *joskun kun se on tyhma ni se potkii lattiaa*; T-poika n. 2-vuotiaana: (isä uhkaa leikillään saunassa heittää vettä T:n päälle) *äla / äla / äla* (Kauppinen, 1982: 151); Anne 1;7–2;0 *ykkonen* 'ykkönen' (Lieko, 1998: 31). Oli myös sellaisia, joissa ensitavussa on *e* tai *i* ja jälkitavussa takavokaali, vaikka odottaisi etuvokaalia (sanathan eivät sinänsä ole VH:n vastaisia): 1;4 *nena* 'nenä', *neena* 'nenä', 2;2 *minä piidanu tommonen* 'minä olen piirtänyt tom-

mosen', 2;9 *veikea, weikewaa* 'veikeä, veikeää', 3;1 *äiti pilat tukasta kii* 'äiti pidä tukasta kiinni', 3;4 *sitte on niinku listeus* 'ris-teys'. Näissä tapauksissa, joissa siis ensitavun neutraalivokaalia seuraa jälkitavussa takainen sointuvokaali, ei ole kysymys siitä, ett-eikö lapsi hallitsisi VH:ta, vaan yksinkertaisesti siitä, että hän ei vielä muista, kumpaan luokkaan mitkäkin sanat kuuluvat.

Lisäksi oli sellaisia tapauksia, joissa ensitavussa oli takavokaali ja jälkitavussa etuvokaali odotuksenmukaisen takavokaalin sijasta, esim. Melina 1;6 – 2;3 *kukkö* 'kukko', *uetää* 'luetaan', *unä / unä / unä* 'juna', *umpy* 'kylpy', *sunnykka* 'lusikka', *pupy* 'pupu', *huikyssä* 'suihkussa', *sukat* 'sukat'; Olga 2;4 *tuähä*; Elina 3;1 *vuolötellel laps* 'tehlää' 'vuorotellen tehdään', 3;1 *syös se leippaasti ettei se sulää ettei se sulaa*, 3;1 *olytpullo*. Oli myös sellaisia, joissa ensitavussa oli takavokaali ja jälkitavussa etinen sointuvokaali, vaikka odottaisi *e*tä tai *i*tä, esim. Elina 1;8 *äiti tullö tänne* 'äiti tule/tulee tänne', *minä syän omenoita leikisti* (maisikuttaa) / *tää kuulön ensin*.

Edelleen oli tapauksia, joissa ensitavussa oli takavokaali odotuksenmukaisen etuvokaalin sijasta, esim. Elina 1;5 *aittö* 'äiti', 1;8 *kaanä* 'käännä', *ena ussyttää* 'E(li)na hys-syttää', *ukkaa* 'tykkää', 1;9 *tuttö*, 1;10 *uppää* 'hyppää', *kunä* 'kynä', 2;2 *puäluksii* 'pyör-ryksiin'. Lopuksi oli vielä sellaisia tapauksia, joissa ensitavussa oli etuvokaali odotuksenmukaisen takavokaalin tai neutraalivokaalin asemesta, esim. Joel 1;3 *appu* 'loppu', Elina 1;5 *äppa* 'heppä', Sara 1;9 – 2;2 *öömea* 'omena', *läppu* 'loppu'; Melina 1;10 – 2;3 *ämena* 'omena'. Näitä oli vähiten.

VH:n vastaisia tapauksia esiintyi lasten iässä 1;3 – 3;9. Ne olivat luonteeltaan erityyppisiä, mutta takavokaalisuus näytti dominoivan. Tämä näkyi kahdella tavalla. Ensinnäkin se näkyi siten, että toisessa tavussa oli usein takavokaali, vaikka ensitavussa oli

² Kiitän esimerkeistä Paula Anderssonia, Satu Heikkistä, Merja Karjalaista, Helka Riionheimoa sekä Tuula Savinainen-Makkosta.

etuvokaali, myös ensitavun *ɛ:n* ja *e:n* jäljessä. Toiseksi se tuli ilmi siten, että ensitavussa saattoi olla takavokaali vaikka jälkitavussa oli etuvokaali.

Kaikkiaan spontaanissa puheessa eri lapsilla esiintyivät kaikki muut VH:n vastaiset kombinaatiot paitsi *ö-a*, *ö-o*, *a-y* ja *o-ä* (ks. Taulukko).

TAULUKKO. Spontaanin puheen aineistossa esiintyneet VH:n vastaiset vokaalikombinaatiot.

Vokaali-kombinaatio	Esimerkkejä
<i>y-a</i>	<i>hypita</i> 'hyppiä', <i>tyhma</i> 'tyhmä'
<i>y-o</i>	<i>ykkonen</i> 'ykkönen'
<i>y-u</i>	<i>kyykuillee</i> 'kyykkysilleen, kyykyilleen'
<i>ä-a</i>	<i>ämena</i> 'omena', <i>tääla</i> 'täällä', <i>äla / äla / äla</i> 'älä', <i>äppä</i> 'heppä', <i>piimäva</i> 'piimää'
<i>ä-o</i>	<i>kätkö</i> 'mekko', <i>häijon</i> 'leijona', <i>tämmo</i> 'tämmonen'
<i>ä-u</i>	<i>näkkuu</i> 'näkyä', <i>läppu</i> 'loppu', <i>pätty</i> 'hattu', <i>äiluu</i> 'heiluu'
<i>ö-a</i>	
<i>ö-o</i>	
<i>ö-u</i>	<i>syönu</i> 'syönyt'
<i>a-ä</i>	<i>kaanä</i> 'käännä'
<i>a-ö</i>	<i>kualön</i> 'kuorin', <i>aittä</i> 'äiti', <i>lupaatkö</i>
<i>a-y</i>	
<i>o-ä</i>	
<i>o-ö</i>	<i>vuolötellel</i> -- 'vuorotellen'
<i>o-y</i>	<i>olytpullo</i> 'olutpullo'
<i>u-ä</i>	<i>puppä</i> 'Puppe', <i>kukkä</i> 'kukka', <i>uetää</i> 'luetaan', <i>ukkaa</i> 'tykkää', <i>unä</i> 'juna', <i>sukat</i> 'sukat', <i>sulää</i> 'sulaa', <i>uppää</i> , 'hyppää', <i>kunä</i> 'kynä', <i>tuähä</i> 'tuohon', <i>puälyksii</i> 'pyörriksiin'
<i>u-ö</i>	<i>kukkö</i> 'porkkana', <i>tullö</i> 'tulee', <i>tuttö</i> 'tyttö'
<i>u-y</i>	<i>umpy</i> 'kylpy', <i>huikyssä</i> 'suihkussa', <i>pupy</i> 'pupu', <i>ussyttää</i> 'hyssyttää', <i>sunnykkä</i> 'lusikka'

Mikä sitten on vaikuttanut siihen, että juuri tiettyjä kombinaatioita esiintyi ja toisia ei? Tähän on vaikea nähdä mitään säännönmukaista tai luonnollista, mitään foneettisesti tai fonologisesti ymmärrettävää syytä. Suuremmat aineistot saattaisivat antaa toisenlaisen kuvan.

Tärkein havainto lienee kuitenkin se, että

tällaisten esiintymien aikaan lapset käyttivät myös keskivokaaleja (iässä 1;6–2;9)³, mikä osoittaa, että lasten vokaalisysteemi ei ollut

³ Keskivokaalien käytöstä ovat maininneet myös T. Itkonen (1977: 281, 285) lapsen iästä 1;6–2;6, A. Iivonen lapsen iästä 2;1 (suullinen tieto) sekä H. Riionheimo (suullinen tieto).

vielä kehittynyt valmiiksi. Seuraavissa esi-merkeissä alleviivatut u ja o tarkoittavat suppeaa ja puolisuppeaa labiaalista keskivokaalia ja alleviivattu a tarkoittaa väljää il-labiaalista keskivokaalia:

1;7 *tutto* / *tutto* 'tyttö', *toono* 'tyyny'; 1;8 *tuunu* / *tuunu* 'tyyny', *min ukkaa* 'minulla (on) yskää'; 1;9 *bullu* 'pöllö'; 2;0 *oli guumä wettä* 'kuumaa/kylmää?'; 2;3 *odota wahan, napit pois* 'näpit pois', *nai kaanellaa* / *mina kaanan* / *noi mina kaanasin* / *nai kaanellaa* 'kääntää', *en tykäv voiveivättä, mina seison minä kuukussä, en laita pujama en laita pu-jama en laita pujama*; 2;5 *minä haluun sitä kalkkii mitä siellä hullulla on*; 2;7 *ma* / *ma* *laitan "välle"*⁴ *näin*, *ekko mittaat tee* / *etkö teem mittää*

Keskivokaalit edustivat aina etuvokaaleja. Tässäkin on siis nähtävissä takaistumisten-denssi, kun etuvokaali on korvautunut keskivokaalilla ($y > \underline{u}$, $\ddot{o} > \underline{o}$, $\ddot{a} > \underline{a}$). Viimeiset havainnot keskivokaaleista on kirjattu iästä 2;7.

Toinen mielenkiintoinen kysymys siis oli, miten lapsi valitsee suffiksin vokaalin. Te-keekö hän siinä virheitä ja jos tekee, niin minkälaisissa tapauksissa? Virheiden on monessa yhteydessä todettu olevan harvi-naisia sekä normaalisti kieltä omaksuvien⁵ että afaattikkojen kielessä. (Niemi & Niemi, 1987; Niemi, Koivuselkä-Sallinen & Hän-ninen, 1985.) Leiwo (1977) on havainnut, että kaikki dysfasialapset eivät opi heti suf-fiksien VH:ta, ja selittää sen niin, että päät-teiden harmonia on opittava asia, ei mikään ääntämistä helpottava assimilaatio tms. VH

⁴ " tarkoittaa vahvaa painoa.

⁵ Tämä on havaittu paitsi suomesta myös unkarin kielestä, jossa VH on mutkikkaampi kuin Suomessa (Dasinger 1997: 31–33; MacWhinney 1985: 1085; Gosy 1989: 97). On tietysti mahdollista, että jos tut-kimusaineistot koottaisiin erityisesti VH:n omaksu-mista silmällä pitäen, VH:n vastaisia tapauksia löy-tyisi enemmän.

on vaikea, koska se lisää absoluuttisesti vai-keiden (tunnusmerkkisten) äänneiden y , \ddot{a} , \ddot{o} määrää sanan lopussa, missä äänneiden op-positiot yleensä pyrkivät neutraalistumaan.

Toivaisen (1997: 439) havainto oli, että eri-ikäiset lapset käyttävät joskus takavokaa-lista kysymyspartikkelia etuvokaalisissakin sanoissa. Tämä, samoin kuin Kangassalon väitöskirjassa esiintyneet tapaukset, ovat tyyppiä etuvokaalinen sanavartalo + taka-vokaalinen suffiksi. Mutta toisenkinlaisia muotoja on kirjattu; paitsi kysymyspartik-keleita, mukana oli myös *kään*-partikkelei-ta: Ida 8v: *sattuikö? tää raha on minun lu-paatkö? nyt ei enään tipukkään. mitä se oli-kään? ja ei se o oikeev vika että, munkään, nukuttaa kun koulussakim pitää, kauan tai, kauan nukkua. mitä se olikään, em mää muista. tällänenkö? tällänenkö? huomennakö, aa- aamullako? sää sanoit että voi allep pistää mää kysyin, allekko vai niin sää sanoit mm (äiti: joo) voikö? ei ollukkään. antaisitkö sen?* Ida, samoin kuin Kangassalon tutkimuksen lapset, on todellakin kuullut ruotsia, jossa VH:n kaltaista ilmiötä ei ole. VH:n rikko-minen tällaisissa suffiksitapauksissa voisi siis olla vierasta vaikutusta, kuten Toivainen ar-velee.

Samanlaisia muotoja on kuitenkin kirjat-tu myös Suomessa yksikielisiltä suomalaisil-ta, jotka eivät ole altistuneet vieraalle kielel-le. Esimerkiksi Olga, joka kasvaa Pohjois-Karjalassa eikä ole tätinsä mukaan kuullut vierasta kieltä, käytti seuraavanlaista VH:n vastaista muotoa iässä 2;3 – 2;5: *ei voi ton-nekkää pisteyä vähäsen* 'pistellä' (Laatikai-nen, 1998: 26).

VH:n vastaista suffiksin vokaalin käyttöä on siis monenlaista. On sekä taka- että etu-vokaalin tunnusmerkkistä käyttöä (ei pel-kästään takavokaalin). Tunnusmerkkinen käyttö ei rajoitu pelkästään kysymysmor-feemiin vaan sitä esiintyy myös muissa suf-fikseissa, edellisten liite-esimerkkien lisäksi

mm. nomini- ja verbintaivutuksen päätteissä sekä johtimissa, esim. Elina 3;11 *mantaliiniä*; Alina 2;5 *kävelulle, näkkuu* 'näkyvä', 2;6 *püümäva, hintimapäiväva* 'syntymäpäivää'.

Nämä tapaukset osoittavat ainakin, että suffiksit eivät ole pelkästään takavokaalisia etuvokaalisten sanojen jäljessä, vaan toisinkin päin eroa tapahtuu: lapset käyttävät myös etuvokaalisia suffikseja takavokaalisten sanojen jäljessä. Toiseksi ne osoittavat, että VH:n periaatteiden vastaisuus ei suffiksimuodoissa rajoitu ainoastaan kysymyspartikkelin liittämiseen vaan sitä esiintyy myös muiden suffiksien yhteydessä. Ja edelleen ne osoittavat, että VH:n periaatteiden vastaisuus ei ole vieraan kielen vaikutusta, koska sitä esiintyy yksikielisilläkin lapsilla.

Muutama merkintä näyttää osoittavan, että sanavartalot, joissa on vain neutraaleja vokaaleja (*e* ja *i*), saavat yleensä etuvokaalisen suffiksivariantin. Tällaiset tapaukset osoittavat, että lapsi on oppinut säännön, jonka mukaan neutraalivokaalinen sanavartalo vaatii aina etuvokaalisen suffiksivariantin, vaikka sanavartalossa ensitavun *i*:n ja *e*:n jäljessä onkin kaksi mahdollisuutta (siis *mikä, sika, selkä, kerta, peiliä, kidettä* jne.). Lapsi ei kuitenkaan ole vielä oppinut tähän sääntöön liittyviä poikkeustapauksia, esim. Elina 2;6 *nyt on kivempää*; 3;7 *tääl om meltä*. Lisäksi lapsi kuulee sellaisia muotoja kuin *heinä* mutta *heinikko*, *imeä* mutta *imupilli*, *vetää* mutta *vetonaru*. Nämä varmasti tekevät VH:n sääntöjen omaksumisen hankalammaksi, samoin kuin sen ymmärtämisen, missä kulkee VH:n soveltamisen raja.

Spontaanin puheen aineiston tarkastelu johtaa seuraaviin havaintoihin ja päätelmiin:

1. VH:n vastaisia tapauksia esiintyy lasten iässä 1;3 – 3;9. Varhaiset esimerkit ovat vaiheesta, jossa vokaalijärjestelmä on vas-

ta hahmottumassa, ja ne osoittavat, että VH ei ole synnynnäinen/luonnollinen yksinomaisen ääntämistä helpottava periaate, jota lapset noudattaisivat kielenomaksumisen alkutaipaleella.

2. VH:n vastaiset tapaukset ovat erityyppisiä; eri kombinaatioista esiintyvät kaikki muut paitsi *ö – a*, *ö – o*, *a – y* ja *o – ä*. Tapaukset osoittavat, että takavokaalisuus oli vallitsevana periaatteena seuraavasti: toisessa tavussa voi olla takavokaali, vaikka ensitavussa on etuvokaali, myös ensitavun *i*:n ja *e*:n jäljessä; ensitavussa voi olla takavokaali, vaikka toisessa tavussa on etuvokaali.
3. Keskivokaaleja esiintyy lasten iässä 1;6 – 2;7. Kaikissa näissä tapauksissa keskivokaali edusti etuvokaalia, toisin sanoen suunta oli etuvokaalista taaksepäin.
4. Suffiksin vokaalin valinta: sekä etu- että takavokaalisia suffikseja oli käytössä VH:n vastaisesti.
5. VH:n vastaiset liitteet – kysymyspartikkeli ym. – näyttivät olevan varhemmin lapsilla pääosin takavokaalisia mutta myöhemmin etuvokaalisia.
6. Liitteiden käytössä esiintyi useammin VH:n vastaisia muotoja kuin muiden suffiksien käytössä. Kysymyspartikkelit mielletään erilliseksi ainekseksi (Leiwo). Samoin näyttäisi olevan myös muiden liitteiden suhteen.

MITÄ VH:N OMAKSUMISESTA VOI SANOA TESTIAINEISTON PERUSTEELLA

Miten lapsi ratkaisee suffiksaalin VH:n ongelman tapauksissa, joissa sanavartalossa on sekä etu- että takavokaali? Unkarin kielessä tätä on tutkinut VH:sta poikkeavien lainasanojen taivutuksen avulla fonetiikan professori Maria Gósy (1989a ja b). Hän ha-

vaitsi, että aikuiset valitsevat etiset vokaalivariantit sanoja taivuttaessaan. Lapsilta sen sijaan paljastui asteittainen kehitys siten, että nuoremmat lapset (5–6 v) preferoivat takavokaalisia päättevariantteja ja vanhemmat lapset (9 v) etuvokaalisia suffikseja. Mitä nuorempi lapsi, sitä selvemmin hän preferoi takavokaalisia päätteitä. Tämä tendenssi on sopusoinnussa (1) vokaalien ilmaantumisjärjestyksen kanssa ja (2) myös niiden käyttöfrekvenssin kanssa lasten kielessä. (Kontra & Ringen, 1980; Gósy, 1989.) Myös Toivaisen ja Kangassalon sekä Andersonin (Ida) esimerkit (ks. ed.) viittaavat tähän suuntaan.

Gósy havaitsi toisenkin tendenssin, nimittäin tiiviin yhteyden suffiksien omaksumisjärjestyksen ja sen välillä, miten ne käytäytyvät suhteessa vokaaliharmoniaan. Mitä varhemmin suffiksi oli omaksuttu, sitä tavallisemmin siitä oli käytetty etuvokaalista varianttia. Takavokaalisen suffiksin tunnusmerkkisen (so. sääntöjen vastaisen) käytön Gósy selitti artikulatorisilla syillä: suhteellisen suuri artikulaatioalue antaa paremman mahdollisuuden lapsille imitoida aikuisten puheenäänteitä. Tämä on mahdollista taikasten äänteiden yhteydessä. Gósy testasi 80 lasta ja 30 aikuista, testisanoja oli 8 (sellaisia kuin *szalamander*, *hidrogen* ja *average*; sana-aineistoa siis yhteensä 880).

Nämä ajatukset mielessä tein kokeen 14 suomalaiselle 3–7 vuoden ikäiselle päiväkotilapselle. Testissä käytin sekä olemassa olevia että keksittyjä paikan- ja henkilönimiä, joissa oli sekä etu- että takavokaali (esim. *Pärnu*, *Kypros*, *Maksä*, *Norrtän*). Esitin lapsille sellaisia kysymyksiä, että he jouduivat vastaamaan käyttämällä nimiä inesiiivissä ja elatiivissa ja valitsemaan siis päättevarianttien *ssa*, *sta* ja *ssä*, *stä* väliltä. Testin tarkoitus oli löytää ne periaatteet, joiden avulla lapset valitsivat päatesuffiksin vokaalin, ja todeta, olivatko periaatteet samanlai-

set vai erilaiset kuin unkarissa. Kaikki keskustelut nauhoitettiin.

Testinimet vaihtelivat fonologiselta muodoltaan, mutta ne olivat kaikki kaksitavuisia ja jokaisessa oli yksi etu- ja yksi takavokaali. Kaikki mahdolliset kombinaatiot tulivat testatuiksi 36 nimen avulla. Vokaalikombinaatiot olivat siis *a – ä*, *a – ö*, *a – y*; *o – ä*, *o – ö*, *o – y*; *u – ä*, *u – ö*, *u – y*; *ä – a*, *ä – o*, *ä – u*; *ö – a*, *ö – o*, *ö – u*; *y – a*, *y – o*, *y – u*. Todennäköisesti suurin osa nimistä oli lapsille vieraita. Valitsin kaksitavuiset nimet, jotta ne oli mahdollisimman helppo ääntää ja jotta niissä ei olisi muita vokaaleja häiritsemässä ääntämistä ja suffiksin vokaalin valintaa. Vastauksissa tarkastelin erikseen sanavartalon vokaalien ja vokaalikombinaatioiden pysyvyyttä sekä suffiksin valintaa suhteessa sanavartalon vokaalikombinaatioihin.

TESTIN PÄÄTULOKSET

1. Vastauksissa esiintyi fonologisia vääristymiä. Jotkin testinimet olivat lapsille ylipäättään vaikeita ääntää ja taivuttaa. Useissa tapauksissa muuttui koko nimen muoto, ei vain vokaali, esim. *Vöru* > *rörun*, *töru*, *veru*; *Kuibys* > *guibys*; Muuttamat lapset korjasivat omaa ääntämystään spontaanisti heti ensimmäisen yrityksen jälkeen, jos he ajattelivat/ymmärsivät, että vastaus oli väärä. Korjatut muodot olivat useimmiten täydellisesti oikeita. Monissa tapauksissa taivutus muutti myös sanavartalon vokaaleja. Jotkut lapset äänäsivät nimet täsmällisesti perusmuodossaan mutta muuttivat joitakin vokaaleja ja konsonantteja taivutetuissa muodoissa, esim. *Söko* > *sökösta*, *Volyn* > *voolissa*; *Syrklund* > *syrklusta*; *Vösu* > *vestystä*; *Maksä* > *maksmaasta*.
2. Vastauksissa esiintyi etu- ja takavokaalien lisäksi keskivokaaleja, esim. *lytassa*, *märs-*

tassa, pällössa, sökosta, sökosta. (Allevii-
vatut vokaalit tarkoittavat keskivokaale-
ja.) Niitä esiintyi edustamassa sekä etu-
että takavokaaleja toisin kuin spontaa-
nissa puheessa, jossa ne edustivat aina
etuvokaaleja.

3. Sanavartalon ensimmäinen vokaali muun-
tui seuraavasti. Kaikkein stabiileimpia oli-
vat *y* ja *u*, labiileimpia taas *ö* ja *a*. Huomat-
tavaa on se, että muutokset pysyivät aina
samassa avoimuusasteessa, toisin sanoen
esimerkiksi *ö* korvautui *e*llä ja *a* ällä.
Muuttumissuunta oli yhtä yleinen kum-
paankin suuntaan (etu > taka, taka > etu).
4. Toisen tavun vokaali muuntui paljon
useammin kuin ensitavun. Tähän saattaa
vaikuttaa toisen tavun painottomuus.
Stabiileimpia olivat *u* ja *ä*, labiileimpia *y*,
ä ja *ö*, siis etiset sointuvokaalit, jotka kor-
vautuivat takaisilla.
5. Vokaalikombinaatioiden helppoutta/vai-
keutta yritin selvittää useasta näkökul-
masta: (a) mitkä vokaalikombinaatioista
olivat stabiileimpia, (b) mistä esiintyi eni-
ten variaatioita, (c) minkälaisen kombi-
naation sisältävissä sanoissa oli eniten tai-
vutusvariaatioita ja (d) missä tapauksissa
oli käytetty eniten keskivokaaleja. Selviä
vokaalikombinaatioiden vaikeuseroja ei
löytenyt.
 - a) Useimmiten olivat säilyneet *ö – a*, *y – o*,
y – u ja *u – ä*. Voisiko niitä tällä perus-
teella pitää helpoimpina ääntää? Toisaal-
ta sanavartalon vokaalikombinaatioista
muuntuivat useimmin *o – y* (Odys), *ö – u*
(Vöru), *o – ö* (Voordö) ja *a – ä* (Mak-
sä). Olisivatko nämä siis vaikeimpia?
 - b) Vokaalivariaatioita oli eniten nimistä,
joissa oli vokaalikombinaatiot *y – a* (Syl-
va), *o – y* (Odys). Olivatko nämä vai-
keimpia? Stabiileimpia tässä suhteessa
olivat *y – o*, *u – ä*, *y – u*, *ö – a* ja *o – ö*.
 - c) Eniten taivutusvariaatioita oli kombi-
naatioilla *o – y* (Odys), *a – ö* (Malmö),

o – ä (Nortän) ja *u – ö* (Runö). Olivatko
nämä vaikeimpia vai johtuuko variant-
tien määrä kenties muista fonotaktisista
vaikeuksista?

- d) Keskivokaaleja oli käytetty eniten sa-
noissa, joissa oli vokaalikombinaatiot *ä – u*
(Pärnu) ja *u – ö* (Runö). Keskivokaaleja
esiintyi sekä sanavartaloissa että suffik-
seissa, esim. *funktästä* (Funky), *vösystä*
(Vösu), *sökosta* (Söko), *sylvästä* (Sylva),
marstassa (Marstä), *pastoorista* (Pastöör).
Vähiten keskivokaaleja oli vokaalikom-
binaatioita *y – o*, *y – u*, *ö – a* ja *u – ä* si-
sältävissä sanoissa.
6. Suffiksin vokaaliksi valittiin pääasiassa ta-
kainen. Tämä vahva takavokaalistumis-
tendenssi näkyi ensinnäkin siten, että jos
toisessa tavussa oli takavokaali, myös suf-
fiksin vokaali oli lähes aina takainen. Toi-
seksi, jos toisessa tavussa oli etuvokaali,
suffiksin vokaali oli silloinkin enimmäk-
seen takavokaalinen. Näin tapahtui erityi-
sesti niissä sanoissa, joissa vokaalikom-
binaatio oli *a – y* (*Jatsya > jatsua*), *a – ä*
(*Maksästä > maksasta*) sekä *o – y* (*Volynissä*
> *volunissa*). Näissä tapauksissa esiintyi
myös eniten keskivokaaleja. Poikkeuksen
tähän muodostivat vain kombinaatiot *a – ö*,
u – y, *u – ä* ja *u – ö*, joiden jäljessä
suffiksissa oli enimmäkseen *ä*.

Tämän tarkastelun perusteella voisi
arvioida, että testiaineistossa helpoim-
miksi osoittautuivat vokaalikombinaa-
tiot *y – o*, *ö – a*, *u – ä*, *y – u* (useimmin
säilynyt, vähiten variaatioita ja vähiten
keskivokaaleja). Vokaalikombinaatioista
vaikeimmalta näytti *o – y* (harvimmin
säilynyt, eniten variaatioita). Helpoim-
mat olivat kuitenkin selvimpiä; ne osoit-
tautuivat helpoiksi kaikkien kolmen nä-
kökulman perusteella, sen sijaan vai-
keimmat eivät olleet yhtä selvästi vai-
keimpia, vaan ne vaihtelivat tarkastelu-
näkökulman mukaan.

7. Sanojen taivutuksessa oli suurta variaatiota (3–11 erilaista varianttia, jos kesken jätetyt muodot jätetään pois laskuista). Suurimmassa osassa vokaalikombinaatioita oli oikea ratkaisu tavallisin. Poikkeuksen tekivät tässä kombinaatiot *ö – u – a* (*Vörussa*) > *e – u – a* (*verussa*), *a – ä – ä* (*Maksästä*) > *a – a – a* (*maksasta*), *a – y – ä* (*Jatsyä*) > *a – u – a* (*jatsua*) sekä *o – y – ä* (*Völynessä*) > *o – u – a* (*volunissa*).

Edelleen voi huomata, että keski-vokaaleja käytettiin ja niitä samoin kuin nollaa esiintyi jonkin verran enemmän niissä sanoissa, joissa sanavartalossa oli kombinaatio taka – etuvokaali, eli päätevariantiksi olisi odottanut etuvokaalia.

POHDINTAA

Testitulosten ja spontaanin puheen aineistojen vertaaminen ei paljasta selkeästi, mihin vaikeudet käsitellä VH:n vastaisia vokaalikombinaatioita keskittyvät. Vokaalikombinaatioiden luokittelu helpoimpiin ja vaikeimpiin ei ollut täysin yksiselitteistä. Esimerkiksi vokaalikombinaatioista, jotka eivät esiintyneet spontaanin puheen aineistoissa lainkaan (*ö – a*, *ö – o*, *a – y*, *o – ä*), ensimmäinen oli testiaineistossa helpoimpien joukossa, toinen oli vaikeahko, ja viimeiset eivät sijoittuneet kumpaankaan ääripäähän. Toisaalta ei ole selvää, olisiko näiden esiintymättömyydelle spontaanin puheen aineistossa löydettävissä jokin luonnollinen selitys, olisiko tulos kenties näyttänyt toisenlaiselta esimerkiksi toisenlaisen (laajemman?) aineiston valossa.

Oletukset, että lapset käyttäisivät VH:n vastaisia tapauksia nimenomaan vieraan kielen vaikutuksesta ja että niitä esiintyisi suffikseista erityisesti kysymyspartikkelin (*-kO*) käytön kanssa, eivät pidä paikkaansa. VH:n vastaisia muotoja esiintyy myös il-

man altistumista vieraalle kielelle – VH:n vastaisia muotoja käyttivät kaikki spontaanin aineiston yksikieliset lapset. VH:n periaatteiden vastaisuus ei siis ole vierasta vaikutusta. Lisäksi VH:n vastaisia muotoja esiintyi myös muiden suffiksien kuin kysymyspartikkelin käytössä. Se, että niitä esiintyy ehkä vähemmän sijapäätteiden kuin liitesuffiksien käytössä, saattaa johtua siitä, että lapsella on tarve erottaa liite sanavartalosta, koska hän mieltää sen varsinaisesta taivutuksesta erilliseksi yksiköksi. Tämä koskee siis paitsi kysymysliitteitä myös muita liitteitä (*-kAAn*, *-pA*, *-hAn*) – myös puhekielessä harvinaisia omistusliitteitä (*-nsA*).

VH sanavartalossa (radikaali VH): Kaikkein pienimmillä lapsilla vokaalisysteemi ei ole vielä kokonaisuudessaan vakiintunut. Kaikki testin tehtäväsanat eivät olleet fonotaktisesti samanlaisia eivätkä siten täsmälleen yhtä helppoja keskenään, ja tämä on saattanut aiheuttaa eräiden sanojen käytössä enemmän variaatioita kuin toisissa. Sen sijaan selvää kykenemättömyyttä tuottaa oikeaa äännettä, erityisesti etuvokaaleja, en havainnut. Testissä paljastui, että VH:n periaate näkyy melko vahvana: joidenkin lasten oli vaikea ääntää testisanoja. Vaikeus ei kuitenkaan riippunut iästä vaan näyttäisi olevan pikemminkin henkilökohtainen ominaisuus.

Suffiksin vokaalin valinta (suffiksaali VH): VH:ta rikkovissa muodoissa oli sekä etu- että takavokaalisia suffikseja. VH horjui näissä kumpaankin suuntaan: sekä etu- että takavokaalisia suffikseja oli käytössä.

Sekä spontaanin että testiaineiston mukaan lapset käyttivät sekä sanavartaloissa että suffikseissa keskivokaaleja. Yllättävää on, että Gósy ei havainnut sellaisia lainkaan unkarilaislasten tuotoksissa. Suomalaislapset sen sijaan käyttivät niitä sekä spontaanissa puheessa ennen kolmen vuoden ikää että myöhemmin testissä vaikeissa VH:n

periaatteiden vastaisten sanojen taivutuksessa. Kummassakin aineistossa keskivokaaleja esiintyi sekä sanavartaloissa että suffikseissa. Spontaanin puheen aineistossa ne edustivat aina etuvokaaleja, testiaineistossa ne saattoivat edustaa joko etu- tai takavokaaleja.

Kummassakin aineistossa näkyi myös vahva takavokaalisuustendensi. Tämä tulos on sopusoinnussa unkarilaisen tutkimuksen tulosten kanssa. Aineisto ei sen sijaan paljastanut Gósyn mainitsemaa kehitystä, jonka mukaan vanhemmat lapset preferoivat etuvokaalisia ja nuoremmat takavokaalisia suffikseja. Toisaalta testiin ei edes kuulunut sen ikäisiä lapsia kuin Gósyn tutkimuksen vanhimmat olivat.

Dasinger (1997: 33) päättelee, että VH olisi kielessä äännejärjestelmän sisäsyntyinen ominaisuus samaan tapaan kuin prosodiset piirteetkin. Tämä tuntuukin luonnolliselta. Kuitenkin näyttää siltä, että tällaistakaan perusluonteista suomen kielen ominaisuutta lapsi ei omaksu prosessoimatta sitä vaan siihen liittyy oppimista. VH:n vastaisia tapauksia esiintyy lasten spontaanissa puheessa ainakin iässä 1;3 – 3;9. Varhaisimmat esimerkit ovat vaiheesta, jossa vokaalijärjestelmä on vasta hahmottumassa, myöhemmät viittaavat siihen, että oikean vokaalin valinta aiheuttaa lapselle toisinaan päänvaivaa. VH ei siis näytä olevan synnynnäinen/luonnollinen yksinomaan ääntämistä helpottava periaate, jota lapset noudattaisivat kielenomaksumisen alkutaipaleella. Voisi myös kysyä, mikä kielessä esiintyvä harmoniatyyppi olisi ”luonnollisin”.

Vihmankin (1996: 40) epäilee, että VH olisi eräänlainen kehityksen alkuvaiheeseen liittyvä (luonnollisen fonologian synnynnäisyttä vastaava ilmiö) autosegmentaalinen

taso, jonka muuttuminen kielikohtaiseksi vaatii deautosegmentaalistumista. Tämän voisi ehkä tulkita siten, että riippumatta siitä, mitä kieltä lapsi on omaksumassa, hän tuottaa aluksi sananmuotoja, jotka noudattavat VH:n periaatteita. Niissä kielessä, joissa on VH, lapset siis eivät juurikaan muodosta sen vastaisia sananmuotoja. Tästä johtuisi se, että VH:n vastaisia muotoja esiintyy niin vähän pienten suomalaislasten puheessa. Entä sitten niissä kielessä, joissa VH:ta ei ole? Olisi mielenkiintoista tietää, eteneekö kehitys niissä niin, että sanat todella ensin noudattavat vokaaliharmoniaa (luonnollisen fonologian periaatteiden mukaan) ja vasta myöhemmin alkaa esiintyä myös VH:n vastaisia, kielen vaatimia muotoja. Missä iässä tämä tapahtuu?

Vaikka VH jossakin muodossa todella kuuluisi luonnolliseen fonologiseen järjestelmään alusta saakka, kuten tutkijat ajattelevat, näyttää siltä, että ainakin sellaisen vokaaliharmonian omaksuminen, jollainen suomen kielessä on, vaatii oppimista. Kysymyksen selvittämiseksi tarvittaisiin nyt tietoa esimerkiksi ruotsalaisten tai virolaisten lasten vokaalijärjestelmän ja vokaalien fonotaksin omaksumisesta. Tuottavatko ruotsalais- tai virolaislapset aluksi pelkästään VH:n mukaisia sananmuotoja? Näinhän pitäisi olettaa, jos kerran VH edustaa jonkinlaista luonnollista fonotaksia. Entä missä vaiheessa periaatteesta irtaudutaan näissä kielessä? Missä vaiheessa ruotsalaislapset omaksuvat sellaiset vokaalikombinaatiot sanoissa, joita edellä selostetussa tutkimuksessa suomalaislapsilta testattiin (esimerkiksi *Märta, mygga, höra, skölja*)? Kiintoisaa olisi myös saada tietoa kaksikieliseksi (esim. ruotsi-suomi tai viro-suomi) kasvavien lasten VH:n omaksumisesta.

VIITTEET

- Dasinger, L. (1997). Issues in the Acquisition of Estonian, Finnish and Hungarian: A Crosslinguistic Comparison. Teoksessa D. I. Slobin (toim.) *The crosslinguistic study of language acquisition*, Vol. 4 (s. 1–86). Mahwah, N.J, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gósy, M. (1989a). Vowel harmony in children's speech. *Mitteilungen der Societas Uralo-Altaica*, 8, 49–53.
- Gósy, M. (1989b). Vowel harmony: interrelations of speech production, speech perception, and the phonological rules. *Acta Linguistica Hungarica*, 39, 93–118.
- Heikkinen, Satu (1998). *Olgan direktiivisistä ilmauksista. Keskusteluanalyttinen tapaustutkimus lapsen kielestä*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen laitos, Helsinki.
- Itkonen, T. (1972). *Kuoreveden ja Keuruun murretta. Tekstejä ja sandhiseikkojen tarkastelua*. Suomi 117: 1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Itkonen, T. (1977). Huomioita lapsen äänteistön kehityksestä. *Virittäjä*, 81, 279–308.
- Itkonen, T. (1980). Lisiä suomen rajausoppiin. *Virittäjä*, 84, 102–115.
- Kangassalo, R. (1995). *Mastering the question. The acquisition of interrogative clauses by Finnish-speaking children*. Acta Universitatis Umensis: Studies in the Humanities 126. Umeå.
- Karlsson, F. (1983). *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Helsinki: WSOY.
- Kontra, M. & Ringen, C. (1980). Hungarian vowel harmony: the evidence from loan words. *Ural-Altäische Jahrbücher*, 58, 2–14.
- Laatikainen, Satu (1998). *Olgan pyynnöt arki-keskustelussa*. Praktikum-työ. Suomen kielen laitos, Helsinki.
- Leiwo, Matti, Turunen, Pirjo, Koivisto, Jouko & Korhonen, Päivi (2000). Kielenomaksumisen vokaaliharmonioista ja suomen vokaaliharmoniasta. *Virittäjä*, 104, 442–449.
- Lieko, Anneli (1998). Vokaaliharmonia lapsen kielessä. *Virittäjä*, 102, 417–419.
- MacWhinney, B. (1985). Hungarian language acquisition as an exemplification of a general model of grammatical development. In D. I. Slobin (ed.) *The crosslinguistic study of language acquisition*, vol. 2. *Theoretical issues* (s. 1069–1155). Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Niemi, Jussi, Koivuselkä-Sallinen, Päivi & Hänninen, Ritva (1985). Phoneme errors in Broca's aphasia: Three Finnish cases. *Brain and Language*, 26, 28–48.
- Niemi, Jussi & Niemi, Sinikka (1987). Acquisition of inflectional marking: a case study of Finnish. *Nordic Journal of Linguistics*, 10, 59–89.
- Toivainen, J. (1997). Kysymysliitteen vokaalisointuun mukautumattomuus Oulun aluekielessä. *Virittäjä*, 101, 438–440.
- Vihman, Marilyn (1996). *Phonological development: the origins of language in the child*. Oxford: Blackwell.
- Wiik, K. (1975). *Vokaalisoinnun ongelmia*. Turun yliopiston julkaisuja B: 94.
- Yli-Vakkuri, Valma (1976). Onko suomen kvalitatiivinen astevaihtelu epäproduktiivinen jäännös? *Sananjalka*, 18, 53–69.

ACQUISITION OF FINNISH VOWEL HARMONY

Anneli Lieko

Department of the Finnish Language
University of Helsinki

There are eight vowels in the Finnish phoneme inventory: three back vowels, *a*, *o* and *u*, and five front vowels, *e*, *i*, *ä*, *y* and *ö*. Their usage is governed by vowel harmony (VH), which means that front vowels cannot be combined with back vowels in a word, except *e* and *i*, which can be considered neutral in this sense. Suffixes obey VH, for example *maa+ssa*, *sää+ssä*. If a word stem consists of neutral vowels only, suffixes use

front vowels, for example *kive+ä*, *keli+llä*. The aim of this study was to find answers to the following questions: Do monolingual Finnish children produce wordforms against VH? Do Finnish children follow the same path acquiring the VH as Hungarian children? Both spontaneous and experimental speech data of monolingual children were used. The results show that children do produce words against VH. They also erred sometimes in choosing the right suffix vowel. In addition to front and back vowels, they produced even mid vowels. This was not found in the respective Hungarian study. The results of both spontaneous speech and experimental data did not reveal any vowel combinations to be clearly easier or more difficult than others. No clear phonetic or phonological reasons for the difficulties were seen, but a tendency for back vowels was prevailing. This tendency was found also in the youngest children's speech in the Hungarian study. On the basis of this study it seems that, although a very fundamental characteristic facilitating pronunciation, VH is not an inherent principle acquired without processing it, but is rather learned little by little. It seems to require deauto-segmentalization to become language specific, in this case Finnish specific.

Key words: child language, Finnish, language acquisition, vowel harmony